

અનુક્રમણિકા

1. અઝાન અને ઇકામત.....	5
2. નમાઝની ક્રમબદ્ધ સમજૂતી	8
3. મુતલહેરાતનો પરિચય અને સમજૂતી.....	15
4. મુતલહેરાત માટી, સૂરજ, ઇસ્તેલાલા અને ઇન્કિલાબની સમજૂતી.....	18
5. મુતલહેરાત ઇન્તેકાલ, ઇસ્લામ, તબઈયાતની સમજૂતી.....	20
6. મુતલહેરાત ઝવાલે ઐન અને ગૈબતે મુસ્લિમની સમજૂતી.....	21
7. મુતલહેરાત ઇસ્તબરા અને ઝિબ્હે કરેલા જાનવરના શરીરમાં બાકી રહેલા લોહીની સમજૂતી.....	22
8. નજસતની વિગતો.....	23
9. ગુસ્લ : સામાન્ય મસઅલા.....	26
10. સ્ત્રીઓ માટે ગુસ્લ : હૈઝ.....	29
11. સ્ત્રીઓ માટે ગુસ્લ : નિકાસ અને ઇસ્તિલાઝા.....	31
12. તયમ્મુમ.....	34
13. તયમ્મુમ કરવાની રીત.....	36
14. જબીરાનો પરિચય.....	37
15. જબીરાની પદ્ધતિ.....	39

16. શક્તિયાતુરસલાત : ભાગ 1.....	40
17. શક્તિયાતુરસલાત : ભાગ 2.....	44
18. નમાઝે એહતિયાત.....	53
19. સજ્દાએ સલ્વ.....	57
20. નાફેલા	60
21. નઝ, અહદ અને કસમ.....	65
22. સલાતુલ જમાઅલનો પરિચય.....	67
23. સલાતુલ જમાઅલ	69
24. સલાતુલ જમાઅલમાં કેવી રીતે જોડાવું.....	71
25. નમાઝે જુમ્આ.....	74
26. નમાઝે જુમ્આની પધ્ધતિ.....	76
27. આજકાલના મસઅલાઓ.....	77

સબક 1 : અઝાન અને ઈકામત

અઝાન

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૪ વખત

اَللّٰهُ اَكْبَرُ

હું ગવાહી આપું છું કે કોઈ ખુદા નથી ૨ વખત

اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ

અલ્લાહના સિવાય.

હું ગવાહી આપું છું કે મોહંમદ (સ.) ૨ વખત

اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ

અલ્લાહના રસૂલ છે.

હું ગવાહી આપું છું કે અલી (અ.) ૨ વખત

اَشْهَدُ اَنَّ عَلِيًّا وَّلِيُّ اللّٰهِ وَوَصِيٌّ

અલ્લાહના વલી છે અને રસૂલલ્લાહ

(સ.)ના વસી છે.

رَّسُوْلُ اللّٰهِ

આગળ વધો નમાઝ તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى الصَّلَاةِ

આગળ વધો કામિયાબી તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى الْفَلَاحِ

આગળ વધો સૌથી સારા કાર્ય તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૨ વખત

اَللّٰهُ اَكْبَرُ

કોઈ ખુદા નથી અલ્લાહના સિવાય.

૨ વખત

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

ઈકામત

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૨ વખત

اللَّهُ أَكْبَرُ

હું ગવાહી આપું છું કે કોઈ ખુદા નથી

૨ વખત

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

અલ્લાહના સિવાય.

હું ગવાહી આપું છું કે મોહંમદ (સ.)

૨ વખત

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

અલ્લાહના રસૂલ છે.

હું ગવાહી આપું છું કે અલી (અ.)

૨ વખત

أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَليُّ اللَّهِ وَوَصِيُّ

અલ્લાહના વલી છે અને રસૂલઅલ્લાહ

(સ.)ના વસી છે.

رَسُولِ اللَّهِ

આગળ વધો નમાઝ તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى الصَّلَاةِ

આગળ વધો કામિયાબી તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى الْفَلَاحِ

આગળ વધો સૌથી સારા કાર્ય તરફ.

૨ વખત

حَتَّى عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ

નમાઝ શરૂ થઈ ચૂકી છે.

૨ વખત

قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ

અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.

૨ વખત

اللَّهُ أَكْبَرُ

કોઈ ખુદા નથી અલ્લાહના સિવાય.

૧ વખત

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

સબક 2 : નમાઝની ક્રમબદ્ધ સમજૂતી

1. નિયત : હું નમાઝ પઢું છું.....સ્કાત.....ની વાજિબ અથવા સુન્નત કુર્બાન ઈલલાહ

2. તકબીરતુલ્લ ઓહરામ : **اَللّٰهُ اَكْبَرُ**
(અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.)

3. કયામ :

(1) સૂરએ ફાતેહા :

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴿١﴾
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ ﴿٢﴾ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴿٣﴾ مَا لِكَ یَوْمَ الدِّیْنِ ﴿٤﴾
اِیَّاكَ نَعْبُدُ وَ اِیَّاكَ نَسْتَعِیْنُ ﴿٥﴾ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِیْمَ ﴿٦﴾ صِرَاطَ
الَّذِیْنَ اَنْعَمْتَ عَلَیْهِمْ غَیْرِ الْمَغْضُوْبِ عَلَیْهِمْ وَلَا الضَّالِّیْنَ ﴿٧﴾

(નામ વડે અલ્લાહના કે જે રહમાન અને રહીમ છે. સઘળાં વખાણ દુનિયાઓના પાલનકર્તા અલ્લાહને જ માટે છે કે જે રહમાન અને રહીમ છે (તથા જે) ન્યાયના દિવસનો ધણી છે. અમે તારી જ બંદગી કરીએ છીએ અને તારી જ મદદ માગીએ છીએ. અમને સીધા માર્ગ ઉપર કાયમ રાખ, એવા લોકોનો માર્ગ કે જેમને તે નેઅમતોથી નવાજ્યા છે, તેમનો માર્ગ નહીં કે જેમના

ઉપર તેં કોપ ઊતાર્યો છે તથા જેઓ અવળે રસ્તે ગયા છે.)

(2) સૂરએ ઈબ્રાહીમ :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْهُ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

كُفُوًا أَحَدٌ ۝

(નામ વડે અલ્લાહના કે જે રહમાન અને રહીમ છે. (હે રસૂલ !) કહે કે તે અલ્લાહ એક જ છે. અલ્લાહ બેનિયાઝ (સ્વતંત્ર) છે. ન તે કોઈને જન્મ આપે છે અને ન તેને કોઈએ જન્મ આપ્યો છે અને ન કોઈ એક તેના જેવો છે.)

4. કયામ મુત્તસિલ બરુકૂઅ :

બે ઘડી ચૂપચાપ ઊભા રહેવું કે જેને કયામ મુત્તસિલ બરુકૂઅ કહેવાય છે.

اللَّهُ أَكْبَرُ

(અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.)

5. રુકૂઅમાં :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું.

(પાક છે મારો પાલનહાર કે જે અઝમતવાળો છે અને તેની હું પ્રશંસા કરું છું.)

6. રુકૂઅ પછીનો કયામ :

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ

(જે કોઈ ખુદાની તા'રીફ કરે છે, ખુદા તેને સાંભળે છે અને સ્વીકારે છે.)

اللَّهُ أَكْبَرُ

(અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.)

7. સજ્દામાં :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું.

(પાક છે મારો પરવરદિગાર કે જે સર્વશ્રેષ્ઠ છે અને હું તેનાં વખાણ કરું છું.)

8. કબીદમાં :

اللَّهُ أَكْبَرُ

(અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.)

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَأَتُوبُ إِلَيْهِ

(અલ્લાહ કે જે મારો પરવરદિગાર છે તેની પાસે બક્ષિસ માગું છું અને તેની તરફ (ધ્યાન)

કેન્દ્રિત કરું છું.)

اللَّهُ أَكْبَرُ

(અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.)

9. સજ્દામાં :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું.

(પાક છે મારો પરવરદિગાર કે જે સર્વશ્રેષ્ઠ છે અને હું તેનાં વખાણ કરું છું.)

10. કબિદમાં :

اللَّهُ أَكْبَرُ

(અલ્લાહ સૌથી મોટો છે.)

11. બીજી રકાત માટે ઊભા થતાં થતાં :

بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ أَقُومُ وَأَقْعُدُ

(અમે અલ્લાહે આપેલી શક્તિથી જ ઊભા થઈએ છીએ અને બેસીએ છીએ.)

12. બીજી રકાતમાં સૂરએ ફાતેહા અને સૂરએ ઈખ્લાસની તિલાવત પછી اللَّهُ أَكْبَرُ

કહીને દુઆએ કુનૂત પઢવું.

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ

لَنَا وَارْحَمْنَا، وَعَافِنَا وَأَعْفُ عَنَّا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ

شَيْءٍ قَدِيرٌ

(અય અમારા રબ ! મારી અને મારા માબાપની અને મોમિનોની મગફરત કર, એ દિવસે કે જ્યારે હિસાબ લેવામાં આવશે. યા અલ્લાહ ! અમારી મગફરત કર અને અમારા ઉપર રહેમ કર અને આફ્રિયત (સલામતી) આપ અને અમને આ દુનિયામાં અને આખિરતમાં માફ કરી દે. ખરેખર !

(તું દરેક વસ્તુ પર કુદરત ધરાવે છે.)

અથવા

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

(અમારા રબ ! અમને આ દુનિયામાં નેકી અને આખિરતમાં નેકી આપ અને દોઝખનો અઝાબ

અમારાથી દૂર કરી દે.)

રુકૂઅ, કયામ, સજ્દા, કઊંદ, સજ્દા, કઊંદ બિલકુલ પહેલી રકાતની જેમ બજાવી લાવવા. જો નમાઝ બે રકાતની હોય તો બીજી રકાતમાં તશલુદ અને સલામ બન્ને પઢી લો.

13. તસ્બીહાતે અર્બઆ :

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

((બધી) શાન અલ્લાહની છે, (તેમજ બધી) પ્રશંસા અલ્લાહની છે, તે એક છે, તેના સિવાય

બીજો કોઈ ખુદા નથી અને તે સૌથી મહાન છે.)

14. તશલુદ :

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ
إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

(હું સાક્ષી આપું છું કે અલ્લાહ સિવાય બીજો કોઈ ખુદા નથી. જે એક છે અને તેનો કોઈ ભાગીદાર નથી અને હું સાક્ષી આપું છું કે મોહંમદ (સ.) ખુદાના બંદા અને તેના રસૂલ છે. હે અમારા રબ ! તું મોહંમદ (સ.) અને તેમની આલ પર રહેમત વરસાવજે જેવી રીતે કે તેં ઈબ્રાહીમ (અ.) અને આલે ઈબ્રાહીમ પર રહેમત વરસાવી હતી. તું દરેક પ્રકારના વખાણને પાત્ર છે અને હે અલ્લાહ ! તું તેમના પર બરકત નાઝિલ કર જેવી રીતે તેં ઈબ્રાહીમ (અ.) અને આલે ઈબ્રાહીમ પર બરકત નાઝિલ કરી હતી. તું દરેક પ્રકારની પ્રશંસાને પાત્ર છે અને મહાન છે.)

15. તશહહુદ પછીની ત્રણ સલામ :

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،
السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ،
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

(હે નબી ! આપના ઉપર અલ્લાહની સલામતી, રહેમત અને બરકત થાય. અમારા ઉપર અને
ખુદાના નેક બંદાઓ ઉપર સલામતી થાય. તમારા બધાય ઉપર અલ્લાહની સલામતી, રહેમત
અને બરકત થાય.)

સબક 3 :મુતલહેરાતનો પરિચય અને સમજૂતી

મુતલિહરાત એ વસ્તુઓ છે કે જે નજાસતને દૂર કરે છે.

- પાણી
- સૂરજ
- માટી
- ઇન્તકાલ
- ઇસ્તિહાલા
- ઇસ્તિબરા
- ઝિબ્હે પછી લોહીનું નીકળી જવું.
- મુસલમાનની ગૈબત
- ઇન્કિલાબ
- ઝવાલે એન
- ઇસ્લામ
- તબઈયાત

પાણી :

પાણી બે પ્રકારનું હોય છે :

- ખાલિસ એટલે કે શુદ્ધ પાણી.
- મુઝ્અફ્ એટલે કે મિશ્રિત પાણી.

ખાલિસ પાણી તેને કહેવાય :

- જે તેના રંગમાં, સ્વાદમાં કે સુગંધમાં બદલાયેલું ન હોય.
- તે નજિસ વસ્તુને પાક કરી શકતું હોય. દા.ત., નળનું પાણી.

મુઝ્અફ્ પાણી તેને કહેવાય :

- જેમાં રંગ, સ્વાદ અથવા સુગંધ બદલાઈ ચૂકેલી હોય.
- તે નજિસ વસ્તુને પાક કરી શકતું ન હોય.
- તે નજસતના સંપર્કમાં આવીને પોતે પણ નજિસ થઈ શકતું હોય. દા.ત., લીંબુ પાણી.

પાણી નજિસ વસ્તુઓને નીચેની શરતો મુજબ પાક કરી શકે છે :

- પાણી શુદ્ધ હોય, મિશ્રિત ન હોય.
- પાણી પાક હોય.
- નજિસ વસ્તુને ધોયા પછી પાણી મુઝ્અફ્ ન થઈ જતું હોય.
- નજિસ વસ્તુના કણ પાણીમાં દેખાતા ન હોય.

નજસતને કેવી રીતે પાણી વડે સાફ કરવી તેનાં ઉદાહરણો :

1. પગની આંગળીઓ પર લોહીની નજસત ચોંટી ગઈ હોય તો આભે કસીર વડે એક વાર ધોવું અથવા આભે કલીલ વડે એક વાર ધોવું.
2. સુવ્વર વાસણને ચાટી ગયું હોય તો આભે કલીલ વડે સાત વખત ધોવું અથવા આભે કસીર વડે સાત વખત ધોવું.

નોંધ : કુર કરતાં ઓછું પાણી નજસતના સંપર્કમાં આવીને પોતે પણ નજિસ થઈ જાય છે.

સબક 4 :મુતલહેરાત માટી, સૂરજ, ઇસ્તેલાલા અને ઇન્કિલાબની સમજૂતી

માટી :

માટી વડે પગનાં અને પગરખાંનાં તળિયાં નીચે મુજબની શરતો વડે પાક થઈ જાય છે.

- માટી પાક હોય.
- માટી સૂકી હોય.
- નજસત માટીમાંથી લાગી હોય.
- પગનાં અથવા પગરખાંનાં તળિયાં પર ચોટેલી નજસત નીકળી જાય.

સૂરજ :

સૂરજ માટીને, મકાનોને અને દીવાલોને નીચેની શરતો મુજબ પાક કરે છે :

- નજસત ચોટેલી હોય એ જગ્યા પૂરતા પ્રમાણમાં ભીની હોય.
- ચોટેલી નજસતને પહેલાં દૂર કરી દેવામાં આવે.
- નજસત લાગી હોય તે જગ્યા અને સૂરજ વચ્ચે કોઈ અવરોધ ન હોય.
- નજસત લાગેલી જગ્યા સૂરજના જ કારણે સૂકાઈ જવી જોઈએ, પવનના કારણે નહીં.
- નજસત લાગેલી જગ્યા એક સામટી સૂકાઈ જવી જોઈએ.

નોંધ : સૂરજ ઝાડને, ઘાસને, બારીઓને કે દરવાજાઓને પાક કરતો નથી.

ઈસ્તિહાલા :

ઈસ્તિહાલા એટલે પરિવર્તિત.

જો નજિસ વસ્તુ એવી રીતે પરિવર્તિત થઈ જાય કે તેનું મૂળ નજિસ સ્વરૂપ ખોઈ દે તો તે પાક થઈ જાય છે. દા.ત., જો નજિસ થઈ ગયેલાં લાકડાંને બાળી દેવામાં આવે અને તેની રાખ થઈ જાય તો તેની રાખ પાક છે.

નોંધ : પરંતુ જો પરિવર્તન એવું ન હોય કે નવી વસ્તુનો સંબંધ અસલ વસ્તુની નજાસતથી તૂટી જાય તો પછી નવી વસ્તુ પાક થતી નથી. દા.ત., જો નજિસ ઘઉંને દળવામાં આવે અને તેનો લોટ બનાવવામાં આવે અથવા તો તેના વડે રોટલી બનાવવામાં આવે તો નવી વસ્તુ પાક થઈ જતી નથી.

ઈન્કિલાબ :

ઈન્કિલાબ એટલે બદલાવ.

કોઈ પણ શરાબ પોતાની જાતે જ સિરકો બની જાય અથવા તો તેને સિરકામાં અથવા નમકમાં મિશ્રિત કરી દેવાથી તે સિરકો બની જાય તો તે પાક થઈ જાય છે.

સબક 5 : મુતલહેરાત ઈન્તેકાલ, ઈસ્લામ, તબઈયાતની સમજૂતી

ઈન્તેકાલ :

ઈન્તેકાલનો અર્થ સ્થળાંતર અથવા જગ્યાનો ફેરફાર એમ થાય છે.

જ્યારે મચ્છર કે જે પોતે લોહી વગરનો હોય છે, તે માણસનું લોહી પીએ તો થોડા સમય પછી

જ્યારે માણસનું લોહી મચ્છરના શરીરનો ભાગ બની જાય તો તે પાક થઈ જાય છે.

ઈસ્લામ :

જ્યારે કોઈ ગેરમુસ્લિમ અલ્લાહની વહેદાનિયત અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ની રિસાલતની કોઈ પણ

ભાષામાં શહાદત આપી દે તો તે મુસલમાન થઈ જાય છે અને પાક થઈ જાય છે.

તબઈયાત :

જ્યારે કોઈ એક નજિસ વસ્તુ પાક થઈ જાય તો તેના કારણે બીજી વસ્તુ પણ પાક થઈ જાય છે.

જ્યારે કોઈ કાફિર મુસલમાન થઈ જાય તો તેનું નાબાલિગ બાળક પણ તેની સાથે સાથે પાક થઈ

જાય છે.

સબક 6 : મુતલહેરાત ઝવાલે ઐન અને ગૈબતે મુસ્લિમની સમજૂતી

ઝવાલે ઐન :

નજિસુલ ઐનને દૂર કરી દેવાને ઝવાલે ઐન કહેવાય છે એટલે કે જ્યારે જાનવરના શરીર ઉપર નજસત હોય. દા.ત., લોહી, તો લોહીને ઘસીને દૂર કરી દેવાથી અથવા તો લોહીના આપમેળે દૂર થઈ જવાથી જાનવર પાક થઈ જાય છે.

ગૈબતે મુસ્લિમ :

જ્યારે શરીરઅતના પાબંદ મુસલમાનનાં શરીર, કપડાં, ઘરનાં વાસણો, વગેરે નજિસ થઈ જાય અને મુસલમાન આપણી દ્રષ્ટિથી દૂર ચાલ્યો જાય અને થોડા સમય પછી આપણી સામે પાછો આવી જાય તો જો તમારા માનવામાં આવે કે એટલા સમયમાં તેણે પોતાની નજિસ વસ્તુઓ ધોઈ નાખી હશે તો તે વસ્તુઓને પાક ગણવામાં આવશે.

સબક 7 : મુતલહેરાત ઈસ્તબરા અને ઝિબ્હે કરેલા જનવરના શરીરમાં

બાકી રહેલા લોહીની સમજૂતી

ઈસ્તબરા :

જ્યારે કોઈ ફુઝલાખોર જનવર માણસનું મળમૂત્ર ખાઈ લે તો તે જનવર નજિસ થઈ જાય છે.

મરઘી, બકરી, ગાય તેમજ ભેંસ જ્યારે માણસનું મળમૂત્ર ખાઈ લે તો તે નજિસ થઈ જાય છે.

આ જનવરોને જો નજિસ ખોરાકથી દૂર રાખીને પાક ખોરાક આપવામાં આવે તો નીચે મુજબના

દિવસોમાં તેઓ પાક થઈ જાય છે :

- મરઘી ત્રણ દિવસમાં.
- બકરી દસ દિવસમાં.
- ગાય અને ભેંસ વીસ દિવસમાં.

ઝિબ્હે પછી વધેલું લોહી :

જ્યારે કોઈ હલાલ જનવરને શરીરના પ્રમાણે ઝિબ્હે કરવામાં આવે અને સામાન્ય માત્રામાં તેનું

લોહી નીકળી જાય તો તેના શરીરમાં જેટલું લોહી બચે તેટલું પાક છે.

સબક 8 : નજસતની વિગતો

મળમૂત્ર :

એવાં જાનવરો કે જેમનું લોહી ઉછળીને બહાર નીકળે છે અને જેમનું માંસ હરામ છે, તેવાં જાનવરોનું મળમૂત્ર નજિસ છે.

પરંતુ જે જાનવરોમાં આ બન્ને ખાસિયતો ન હોય એટલે કે ન તો તેમનું લોહી ઉછળીને બહાર નીકળતું હોય કે ન તો તેમનું માંસ હરામ હોય, તો તેવા જાનવરોનું મળમૂત્ર પાક છે. દા.ત.,

- **હાથી :** માંસ હરામ છે અને લોહી ઉછળીને બહાર આવે છે એટલે તેનાં મળમૂત્ર નજિસ છે.
- **ગાય :** માંસ હલાલ છે અને લોહી ઉછળીને બહાર નીકળતું નથી એટલે તેનાં મળમૂત્ર પાક છે.
- **સાપ :** માંસ હરામ છે અને લોહી ઉછળીને બહાર નીકળતું નથી એટલે તેનાં મળમૂત્ર પાક છે.

વીર્ય :

માણસનું અને એવા દરેક જાનવરનું વીર્ય કે જેનું લોહી ઉછળીને બહાર નીકળે છે, તે નજિસ છે.

મડદું :

એવાં બધાં જાનવરો કે જેમનું લોહી ઉછળીને બહાર નીકળે છે જ્યારે તે મૃત્યુ પામે છે તો તેમનું શરીર નજિસ થઈ જાય છે.

નોંધ : મુસલમાનની મય્યતને ઈસ્લામી શરીઅત મુજબ ગુસ્લ આપી દીધા પછી મય્યત પાક થઈ જાય છે.

લોહી :

જાનવરોનું માંસ હલાલ હોય કે હરામ, પરંતુ જો તેમનું લોહી ઉછળીને બહાર નીકળતું હોય તો તેમનું લોહી નજિસ છે. દા.ત.,

- માંસ હલાલ હોય કે હરામ અને લોહી ઉછળીને બહાર નીકળતું હોય તો લોહી નજિસ છે.
- માંસ હલાલ હોય કે હરામ અને લોહી ઉછળીને બહાર ન નીકળતું હોય તો લોહી પાક છે.

નોંધ : ઈસ્લામી શરીઅત મુજબ ઝિબ્હે કરવામાં આવેલા જાનવરના શરીરમાં બાકી બચેલું લોહી પાક છે.

કૂતરા અને સુવ્વરો :

દરેક પ્રકારના કૂતરા અને સુવ્વરો નજિસ છે એટલે સુધી કે તેમના વાળ, નખ, દાંત, હાડકાં અને પરસેવો પણ નજિસ છે.

કાફિરો :

કાફિર એવો માણસ છે કે જે અલ્લાહ અને કયામતના દિવસમાં ઈમાન ન ધરાવતો હોય. કાફિરો નજિસ છે એટલે સુધી કે તેમના વાળ, નખ, દાંત, હાડકાં અને પરસેવો પણ નજિસ છે.

કેફી દ્રવ્યો :

દરેક પ્રકારનાં કેફી દ્રવ્યો નજિસ છે, પછી તેમાં વધારે નશો હોય કે ઓછો હોય.

સબક 9 : ગુસ્લ : સામાન્ય મસઅલા

ગુસ્લ એટલે શરીરને પાક કરવા માટે નાહવું.

ગુસ્લના પ્રકારો :

વાજિબ :

- જનાબત
- નઝ, કસમ, અહદ
- મય્યત, મસ્હ મય્યત
- હૈઝ, નિફાસ, ઈસ્તિહાઝા

મુસ્તહબ :

- જુમ્આ
- ઈદુલ ફિત્ર

ગુસ્લની શરતો :

- પાણી પાક ખાલિસ અને મુબાહ હોવું જોઈએ.

- ગુસ્લ કરવાની જગ્યા મુબાહ હોવી જોઈએ.
- કુર્બાનન ઈલલાહની નિયત હોવી જોઈએ.
- ગુસ્લ કોઈની પણ મદદ લીધા વગર કરવું જોઈએ.
- બધી અડચણો દૂર કરી દેવી જોઈએ.

યાદ રાખો કે આ બધી વસ્તુઓની જરૂર નથી :

- ગુસ્લ કરતાં પહેલાં તમારા શરીરને પાક કરવાની જરૂર નથી.
- શરીરને માથાથી લઈને નીચે તરફ ધોવાની જરૂર નથી.
- તર્તીબ માટે ગુસ્લની ક્રિયાઓમાં વકફો પડી જાય તો વાંધો નથી.

ગુસ્લ કેવી રીતે કરવું ?

ગુસ્લની બે પદ્ધતિઓ છે :

1. તર્તીબી
2. ઈર્તેમાસી

ગુસ્લે તર્તીબી :

ગુસ્લે તર્તીબી એટલે તબક્કાવાર અને ક્રમવાર ગુસ્લ કરવું.

- નિય્યત.
- માથાને છેક ગરદન સુધી ધોવું.
- પછી બાકીનું શરીર ધોઈ લેવું. બહેતર છે કે તમે બાકીનું શરીર બે તબક્કામાં ધોઈ લો.

પહેલાં તમારા શરીરની જમણી બાજુ શર્મગાલની સાથે, પછી તમારા શરીરની ડાબી બાજુ શર્મગાલની સાથે.

ગુસ્લે ઈર્તેમાસી :

ગુસ્લે ઈર્તેમાસી એટલે એક સાથે અથવા તબક્કાવાર ડૂબકી મારીને ગુસ્લ કરવું.

ગુસ્લે ઈર્તેમાસી આખા શરીરને એક સાથે ધોઈ નાખીને કરવામાં આવે છે અને આવું નદીમાં, સમુદ્રમાં કે હોઝમાં આખા શરીરને ડૂબાડીને કરી શકાય છે.

જ્યારે તમે એક સાથે ગુસ્લે ઈર્તેમાસી કરવાનું ઇચ્છો તો ધ્યાન રાખો કે પાણી તમારા શરીરના દરેક ભાગમાં એક જ સમયે પહોંચી જાય, પરંતુ જો તમે ગુસ્લે ઈર્તેમાસીને તબક્કાવાર કરવાનું ઇચ્છો તો નીચેની બાબતો જરૂરી છે :

- તમારું આખું શરીર ગુસ્લની શરૂઆત કરતાં પહેલાં પાણીની બહાર હોવું જોઈએ.
- પછી ગુસ્લની નિય્યત સાથે તમારે તમારા શરીરને તબક્કાવાર પાણીમાં ડૂબાડવું જોઈએ.

સબક 10 : સ્ત્રીઓ માટે ગુસ્લ - હૈઝ

દરેક બાલિગ અને સ્વસ્થ છોકરીને લોહીનો માસિક સ્ત્રાવ આવે છે. દરેક નમાઝ પહેલાં સ્ત્રી માટે જરૂરી છે કે આવા સ્ત્રાવથી પાક થઈ જાય.

હૈઝ, નિકાસ અને ઇસ્તિહાઝા - ગુસ્લ વડે પાક થવાય છે.

સ્ત્રીઓને ત્રણ પ્રકારે લોહીનો સ્ત્રાવ આવે છે :

- હૈઝ
- નિકાસ
- ઇસ્તિહાઝા

હૈઝ :

હૈઝને સામાન્ય રીતે પીરિયડ કહેવામાં આવે છે.

- આ સ્ત્રાવ થોડાક દિવસો માટે હોય છે.
- તેમાં લોહી જાડું અને ગરમ હોય છે.
- તે સામાન્ય રીતે કાળા અથવા લાલ રંગનું હોય છે.

- તે સ્ત્રાવ દરમિયાન દબાણ અને તકલીફ રહે છે.
- હૈઝની મુદત ત્રણથી દસ દિવસ સુધીની હોય છે.

હૈઝવાળી સ્ત્રીઓ છ પ્રકારની હોય છે :

1. **ઝાતુલ અદદ :** આ પ્રકારની સ્ત્રીઓને દર મહિને સરખા દિવસો માટે હૈઝ થાય છે.
2. **ઝાતુલ વક્ત :** આ પ્રકારની સ્ત્રીઓને દર મહિને અમુક તારીખે જ હૈઝ થાય છે.
3. **ઝાતુલ વક્ત વલ અદદ :** આ પ્રકારની સ્ત્રીઓને દર મહિને અમુક તારીખે અને અમુક દિવસો માટે જ હૈઝ થાય છે.
4. **મુબતદેઆ :** જેનું હૈઝ સૌ પ્રથમ વાર શરૂ થયું હોય.
5. **મુઝતરેબા :** જેના હૈઝની શરૂઆતની તારીખ અને દિવસો અનિશ્ચિત હોય.
6. **નાસેયા :** જેને યાદ ન રહેતું હોય કે કયા દિવસે હૈઝ શરૂ થવાનું છે અને કેટલા દિવસો માટે ચાલુ રહેશે.

સબક 11 : સ્ત્રીઓ માટે ગુસ્લ - નિફાસ અને ઈસ્તિલાઝા

નિફાસ : નિફાસ એટલે પ્રસૂતિ પછીનો સ્ત્રાવ.

- તેની ઓછામાં ઓછી મુદ્ત નિશ્ચિત નથી.
- તેના વધુને વધુ દિવસો હૈઝના દિવસો જેટલા જ હોય છે અથવા તો દસ દિવસો સુધી હોય છે.

હૈઝ અને નિફાસમાં જે વસ્તુઓ હરામ છે, તે આ પ્રમાણે છે :

1. ગુસ્લ, વુઝૂ અથવા તયમ્મુમ કરીને જે કાર્યો કરવાનાં હોય છે તે કરવાં અને નમાઝ પઢવી હરામ છે.
2. કુરઆને મજીદના અક્ષરો અથવા અલ્લાહના નામના અક્ષરો પછી તે કોઈ પણ ભાષામાં હોય તેમને અડકવા હરામ છે અને રસૂલલ્લાહ (સ.) અથવા અઈમ્મા (અ.) અથવા બીબી ફાતેમા (સ.)ના નામના અક્ષરોને ન અડકવા વધારે સારું છે.
3. મસ્જિદમાં દાખલ થવું હરામ છે. જ્યારે દાખલ થવું જરૂરી હોય તો મસ્જિદમાં રોકાયા વગર તેમાંથી પસાર થઈ શકાય છે.
4. મસ્જિદમાંથી કોઈ પણ વસ્તુ બહાર કાઢવા માટે અથવા અંદર મૂકવા માટે દાખલ થવું હરામ છે.

5. મસ્જિદુન્નબી અને મસ્જિદુલ હરામમાંથી રોકાયા વગર પસાર થવું પણ હરામ છે.
6. કુરઆને મજીદની વાજિબ સજ્દાવાળી આયતો પઢવી હરામ છે, તે આ પ્રમાણે છે :
 - પારા-૨૧, સૂરએ સજ્દા, સૂરા-૩૨, આયત-૧૫
 - પારા-૨૪, સૂરએ હા-મીમ-સજ્દા, સૂરા-૪૧, આયત-૩૮
 - પારા-૨૭, સૂરએ નજમ, સૂરા-૫૩, આયત-૬૨
 - પારા-૩૦, સૂરએ અલક, સૂરા-૮૬, આયત-૧૮

નીચેની વસ્તુઓ હૈઝ અને નિફાસમાં મક્રૂહ છે :

- પોતાની પાસે કુરઆને મજીદ રાખવું.
- કુરઆને મજીદને અડકવું.
- કુરઆને મજીદની તિલાવત કરવી.
- માથામાં મહેંદી લગાવવી અથવા વાળ કાળા કરવા.

ઈસ્તિહાઝા :

ઈસ્તિહાઝા એવા રક્તસ્ત્રાવને કહેવાય છે કે જે ન તો હૈઝ છે ન તો નિફાસ.

- તે રક્તસ્ત્રાવ ક્યારેક ક્યારેક ઘટ્ટ હોઈ શકે.
- સામાન્ય રીતે તે રક્તસ્ત્રાવ પીળો અને ઠંડો હોય છે, પરંતુ ક્યારેક લાલ અને ઘાટ્ટો પણ હોઈ શકે.

- સામાન્ય રીતે તે રક્તસ્ત્રાવ વહેતો નથી અને તકલીફ પેદા કરતો નથી.

ઈસ્તિલાઝા એટલે કે ત્રણ દિવસ કરતાં ઓછો અથવા દસ દિવસ કરતાં વધુ થતો રક્તસ્ત્રાવ.

ઈસ્તિલાઝાના પ્રકારો :

1. કલીલા (ઓછો) : આ પ્રકારના ઈસ્તિલાઝામાં રક્ત પેડ અથવા રૂમાં દાખલ થતું નથી અને તેમાં ગુસ્લ જરૂરી નથી.
2. મુતવસિસતા (મધ્યમ) : આ પ્રકારના ઈસ્તિલાઝામાં રક્ત પેડ અથવા રૂમાં દાખલ થઈ જાય છે, પરંતુ તેની બીજી બાજુ બહાર આવતું નથી અને તેમાં દરરોજ એક ગુસ્લ જરૂરી છે.
3. કસીરા (અતિશય) : આ પ્રકારના ઈસ્તિલાઝામાં રક્ત પેડ અથવા રૂમાં દાખલ થઈને તેને ભીનું કરીને બીજી બાજુ નીકળે છે અને તેમાં દરેક સમયની નમાઝ પહેલાં એક એક ગુસ્લ જરૂરી છે.

નોંધ :

- બધા પ્રકારના ઈસ્તિલાઝામાં સ્ત્રીને છૂટ છે કે જો નમાઝો વચ્ચે રક્તસ્ત્રાવ ન થઈ જાય તો એક જ વુઝૂ કરીને એક કરતાં વધુ નમાઝ પઢી શકે છે.
- ઈસ્તિલાઝાનું ગુસ્લ કરી લીધા પછી પણ નમાઝ પહેલાં વુઝૂ કરવું જરૂરી છે.

સબક 12 : તયમ્મુમ

તયમ્મુમ નીચે મુજબની પરિસ્થિતિઓમાં કરી શકાય :

- પાણી હાજર ન હોય ત્યારે.
- બીમારી, કમજોરી કે બીકના કારણે પાણી સુધી પહોંચી શકાતું ન હોય ત્યારે.
- પાણી સ્વાસ્થ્ય માટે હાનિકારક હોય ત્યારે.
- જેટલું પાણી મળે તેનો ઉપયોગ વુઝૂમાં કરી લેવાથી લોકોને પોતાના વપરાશ માટે પાણી ન મળે એવું હોય ત્યારે.
- પાણી ફક્ત એટલું જ હોય કે શરીર અને કપડાંને પાક કરી શકે ત્યારે.
- વુઝૂ અથવા ગુસ્લ કરવાનો પૂરતો સમય ન હોય ત્યારે.
- જે પાણી મળે છે તે ગરબી હોય ત્યારે.

તયમ્મુમ નીચે મુજબની વસ્તુઓથી કરી શકાય :

- માટીથી
- જો તે ન હોય તો રેતી અથવા ચીકણી માટીથી,
- જો તે ન મળે તો પથ્થરથી,
- જો તે ન મળે તો ધૂળથી,

- જો તે ન મળે તો બરફ અથવા હિમથી,
- જો તે ન મળે તો માટીની દીવાલથી,
- જો તે પણ ન મળે તો તયમ્મુમ ન કરવું, કઝા નમાઝ પાછળથી અદા કરવી.

જે વસ્તુઓથી તયમ્મુમ કરવામાં તે પાક હોવી જોઈએ, ગરબી ન હોવી જોઈએ.

સબક 13 : તયમ્મુમ કરવાની રીત

1. નિયત : હું તયમ્મુમ કરું છું (કારણ) વાજિબ કુર્બતન ઈલ્લાહ.
2. જે વસ્તુથી તયમ્મુમ કરી રહ્યા હો, દા.ત., માટી, તેના ઉપર બન્ને હાથ મારો.
3. વાળ ઊગવાની જગ્યા ઉપર બન્ને હથેળીઓ મૂકો અને તેમને નાકના છેડા સુધી નીચે લાવો.
4. તમારા ડાબા હાથની હથેળી વડે આખા જમણા હાથની પાછળના ભાગ ઉપર મસલ કરો અને આવી જ રીતે જમણા હાથની હથેળી વડે ડાબા હાથનો મસલ કરો.

મુસ્તહબ ક્રિયાઓ :

બન્ને હાથો ઉપર મસલ કરતાં પહેલાં પણ માટી પર હથેળીઓ મારો.

નોંધ : તમે જો બે તયમ્મુમ સાથે કરી રહ્યા હો, એક ગુસ્લના બદલે અને એક વુઝૂના બદલે, ત્યારે જ તયમ્મુમ શા માટે કરી રહ્યા છો તે બતાવવાની જરૂર છે, નહીંતર નહીં.

સબક 14 : જબીરાનો પરિચય

જબીરા એટલે જખમ ઉપર લગાવવામાં આવતો પાટો અથવા દવા.

1. વુઝૂઅલ જબીરા : માણસના શરીરના વુઝૂ સાથે સંકળાયેલા અંગો પર બંધાયેલા પાટા પર કરવામાં આવતું વુઝૂ.
2. ગુસ્લલ જબીરા : શરીરના કોઈ પણ ભાગ પર બંધાયેલા પાટા પર કરવામાં આવતું ગુસ્લ.

વુઝૂઅલ જબીરા નીચે મુજબની પરિસ્થિતિમાં કરી શકાય :

- જબીરા (પાટો) છોડી ન શકાય ત્યારે.
- જખમ માટે પાણી હાનિકારક હોય ત્યારે.
- ખુલ્લો જખમ હોય ત્યારે.
- ખુલ્લું ફેક્યર હોય ત્યારે.

વુઝૂઅલ જબીરા કેવી રીતે કરી શકાય :

1. જખમની અસરમાં ન આવ્યા હોય તેવા ભાગ ઉપર રાબેતા મુજબ વુઝૂ કરવું.
2. જખમમાં આવી ગયેલા ભાગમાં નીચે બતાવ્યા મુજબ વુઝૂ કરવું.

- જો જખમ માટે પાણી હાનિકારક ન હોય તો તમે જબીરા ઉપર એટલું પાણી નાખો કે પાણી જબીરાની આરપાર શરીર સુધી પહોંચી જાય.
- જો પાણી હાનિકારક હોય તો જખમ ઉપર કાપડ મૂકીને તેના પર ભીનો હાથ ફેરવવો.
- જો જબીરા નજીસ હોય તો જબીરાના ઉપર પાક કાપડ મૂકીને તે ભાગના ઉપર ભીનો હાથ ફેરવવો.

નોંધ : જો વુઝૂ સાથે સંકળાયેલા કોઈ પણ ભાગના એક ભાગ પર જબીરા હોય પણ ફેક્ટર ન હોય તો તમારે વુઝૂઅલ જબીરા કરવું.

સબક 15 : જબીરાની પધ્ધતિ

વુઝૂઅલ જબીરા ક્યારે કરવું જોઈએ :

- ચહેરાના કોઈ ભાગ પર પાટો હોય, પરંતુ ફેક્યર ન હોય ત્યારે.
- હાથના કોઈ ભાગ પર પાટો હોય, પરંતુ ફેક્યર ન હોય ત્યારે.
- પગના કોઈ ભાગ પર પાટો હોય, પરંતુ ફેક્યર ન હોય ત્યારે.
- માથાના કોઈ ભાગ પર પાટો હોય, પરંતુ ફેક્યર ન હોય ત્યારે.

વુઝૂઅલ જબીરા અને તયમ્મુમ સાથે ક્યારે કરવા :

- આખા ચહેરા પર પાટો હોય અથવા તો ખુલ્લું ફેક્યર હોય ત્યારે.
- આખા હાથ પર પાટો હોય અથવા તો ખુલ્લું ફેક્યર હોય ત્યારે.
- આખા પગ પર પાટો હોય અથવા તો ખુલ્લું ફેક્યર હોય ત્યારે.
- આખા માથા પર પાટો હોય અથવા તો ખુલ્લું ફેક્યર હોય ત્યારે.

સબક 16 : શક્તિયાતુસ્સલાત (શકની પરિસ્થિતિઓ) ભાગ 1

જો કે મુસલમાનો ઘણા ધ્યાનથી અને એકાગ્રતાથી નમાઝ પઢતા હોય છે, પરંતુ ક્યારેક ક્યારેક આપણા દિલમાં નમાઝની કોઈ ક્રિયા વિષે શક પેદા થઈ જાય છે.

જો કોઈના દિલમાં નમાઝ વિષે શક પેદા થઈ જાય તો થોડીક ક્ષણો માટે વિચારી જુએ અને શકને દૂર કરી દે, જો તેમ છતાંય શક દૂર ન થાય તો પછી આ નિયમો પ્રમાણે અમલ કરે.

નમાઝની અંદર ૨૩ પ્રકારના શક છે કે જે પેદા થઈ શકે છે :

- છ પ્રકારના શકની અવગણના કરી શકાય છે.
- આઠ પ્રકારના શક નમાઝને બાતિલ કરી દે છે.
- નવ પ્રકારના શકને સુધારી શકાય છે.

છ પ્રકારના શક કે જેની અવગણના કરી શકાય છે, તે આ પ્રમાણે છે :

1. નમાઝ પૂરી થઈ ગયા પછી પેદા થતો શક : દા.ત., જો સલામ પઢી લીધા પછી ત્રણ વાર અલ્લાહો અકબર કરી લીધા પછી વિચાર આવે કે મેં છેલ્લી રકાતમાં એક જ સજ્દો તો નથી કર્યો ને ? તો આવા શકની અવગણના કરી દેવી જોઈએ.

2. સમય વીતી ચૂક્યા પછી પેદા થતો શક : દા.ત., મગરિબની નમાઝની નિયત કરતા સમયે શક પેદા થાય કે મેં અસ્રની નમાઝ પઢી હતી કે નહીં ? તેવા શકની અવગણના કરી દેવી જોઈએ.
3. નમાઝની ક્રિયા પૂરી થઈ ગયા પછી પેદા થતો શક : દા.ત., જો સજ્દામાં વિચાર આવે કે મેં રુકૂઅ કર્યું હતું કે નહીં ? તો તેવા શકની અવગણના કરી દેવી જોઈએ.
4. કેટલી રકાત પઢી તેના વિષે વારે ઘડીએ થતો શક : દા.ત., નમાઝમાં વિચાર આવે કે ગઈ રકાતમાં ય મને શંકા હતી કે કઈ રકાત છે અને આ રકાતમાં ય એ જ શંકા છે કે કઈ રકાત છે તો તેવા શકની અવગણના કરી દેવી જોઈએ.
5. સુન્નત નમાઝમાં થતો શક : સુન્નત નમાઝમાં થતા બધા શકની અવગણના કરી દેવી જોઈએ.
6. ઈમામ અથવા મામુમને થતો શક : નમાઝે જમાઅતમાં કોઈને પણ શક થઈ રહ્યો હોય તો જે ખાતરીપૂર્વક નમાઝ પઢી રહ્યો છે તેના પ્રમાણે નમાઝ પૂરી કરીને પોતાના શકની અવગણના કરી દેવી જોઈએ.

આઠ પ્રકારના શક કે જે નમાઝને બાતિલ કરી દે છે :

1. બે રકાતવાળી નમાઝમાં રકાત વિષે શક : દા.ત., હું સુબહની નમાઝ પઢી રહ્યો છું તેમાં મેં કેટલી નમાઝ પઢી ? આવા શકના કારણે નમાઝ બાતિલ થઈ જાય છે.

2. ત્રણ રકાતવાળી નમાઝમાં રકાત વિષે શક : દા.ત., હું મગરિબની નમાઝ પઢી રહ્યો છું તેમાં મેં કેટલી રકાત પઢી ? આવા શકના કારણે નમાઝ બાતિલ થઈ જાય છે.
3. ચાર રકાતની નમાઝમાં પઢી ચૂકેલી રકાતો વિષે શક : દા.ત., મેં કેટલી રકાત પઢી લીધી ? આવો શક થવાથી નમાઝ બાતિલ થઈ જાય છે.
4. ચાર રકાતવાળી નમાઝમાં બીજા સજ્દા પહેલાં થતો શક : દા.ત., હું બીજો સજ્દો કરવાનો છું, પરંતુ મને ખબર નથી કે આ મારી બીજી રકાત છે કે ત્રીજી રકાત.
5. ચાર રકાતવાળી નમાઝમાં એ શક કે રકાત બીજી છે, પાંચમી છે કે તેના કરતાં વધારે સંખ્યાવાળી : દા.ત., હું ચાર રકાતવાળી નમાઝ પઢી રહ્યો છું અને મને ખબર નથી કે આ મારી બીજી રકાત છે કે પાંચમી કે છઠ્ઠી ? આવા શકથી નમાઝ બાતિલ થઈ જાય છે.
6. ચાર રકાતવાળી નમાઝમાં એ શક કે રકાત બીજી છે, છઠ્ઠી છે કે તેના કરતાં વધારે સંખ્યાવાળી : દા.ત., હું ચાર રકાતવાળી નમાઝ પઢી રહ્યો છું અને મને ખબર નથી કે આ મારી બીજી રકાત છે કે છઠ્ઠી છે કે સાતમી ? આવા શકથી નમાઝ બાતિલ થઈ જાય છે.
7. ચાર રકાતવાળી નમાઝમાં એ શક કે રકાત ત્રીજી છે કે છઠ્ઠી છે કે વધારે સંખ્યાવાળી : દા.ત., હું ચાર રકાતની નમાઝ પઢી રહ્યો છું અને મને ખબર નથી કે આ રકાત ત્રીજી છે કે છઠ્ઠી છે કે સાતમી ? આવા શકથી નમાઝ બાતિલ થઈ જાય છે.

8. ચાર રકાતવાળી નમાઝમાં એ શક કે રકાત પહેલી છે, બીજી કે ત્રીજી. દા.ત., હું ચાર રકાત નમાઝ પઢી રહ્યો છું અને મને ખબર નથી કે આ રકાત પહેલી છે, બીજી કે ત્રીજી ? આવા શકથી નમાઝ બાતિલ થઈ જાય છે.

સબક 17 : શક્તિયાતુસ્સલાત (શકની પરિસ્થિતિઓ) - ભા 2

નવ શક એવા છે કે જેમાં સુધારો કરી શકાય છે.

જો ચાર રકાતવાળી નમાઝમાં નીચે પ્રમાણે શક પેદા થાય તો નમાઝને દોહરાવ્યા વગર તેમાં સુધારો થઈ શકે છે.

ક્યારે	શક	શું કરવું જોઈએ	નમાઝના અંતે સુધાર
બીજી રકાતના બીજા સજ્દા પછી	બીજી રકાત છે કે ત્રીજી	ત્રીજી રકાત માની લો	નમાઝ પૂરી થઈ ગયા પછી એક રકાત ઊભા ઊભા નમાઝે એહતિયાત પઢવી.
બીજી રકાતના બીજા સજ્દા પછી	બીજી રકાત છે કે ચોથી	ચોથી રકાત માની લો	નમાઝ પૂરી થઈ ગયા પછી બે રકાત ઊભા ઊભા નમાઝે એહતિયાત પઢવી.
બીજી રકાતના બીજા સજ્દા પછી	બીજી રકાત છે, ત્રીજી છે કે ચોથી રકાત	ચોથી રકાત માની લો.	નમાઝના અંતે બે રકાત ઊભા ઊભા

			અને બે સ્કાત બેઠાં બેઠાં નમાઝે એહતિયાત પઢવી.
બીજી સ્કાતના બીજા સજ્દા પછી	ચોથી સ્કાત છે કે પાંચમી સ્કાત	ચોથી સ્કાત માની લો	નમાઝના અંતે બે સજ્દાએ સલ્વ કરવા.
બીજી સ્કાતના બીજા સજ્દા પછી	ત્રીજી સ્કાત છે કે ચોથી	ચોથી સ્કાત માની લો.	નમાઝના અંતે એક સ્કાત નમાઝે એહતિયાત ઊભા ઊભા પઢો અથવા બે સ્કાત બેઠાં બેઠાં પઢો.
રુકૂઅના પહેલાં કયામ વખતે	ચોથી સ્કાત છે કે પાંચમી	તરત બેસી જાઓ અને નમાઝ પૂરી કરો.	નમાઝના અંતે એક સ્કાત નમાઝે એહતિયાત ઊભા ઊભા પઢો અથવા બે સ્કાત બેઠાં બેઠાં પઢો અને એહતિયાતે મુસ્તહબ એ છે કે બે

			સજ્જદએ સલ્વ કરવા.
રુકૂઅ પહેલાંના કયામમાં	ત્રીજી રકાત છે કે પાંચમી રકાત	તરત બેસી જાઓ અને નમાઝ પૂરી કરો.	નમાઝના અંતે બે રકાત ઊભા ઊભા નમાઝે એહતિયાત અને એહતિયાતે મુસ્તહબ તરીકે બે સજ્જદએ સલ્વ કરવા.
રુકૂઅ પહેલાંના કયામમાં	ત્રીજી રકાત છે કે ચોથી રકાત છે કે પાંચમી	તરત બેસી જાઓ અને નમાઝ પૂરી કરો	નમાઝના અંતે બે રકાત ઊભા ઊભા નમાઝે એહતિયાત પઢવી અને બે રકાત બેઠાં બેઠાં નમાઝે એહતિયાત અને એહતિયાતે મુસ્તહબ તરીકે બે સજ્જદએ સલ્વ કરવા.

રુકૂઅ પહેલાંના કયામ વખત	પાંચમી રકાત છે કે છઠ્ઠી	તરત બેસી જાઓ અને નમાઝ પૂરી કરો	બે સજ્દાએ સલ્વ અને એહતિયાતે મુસ્તહબ તરીકે ફરીથી બે સજ્દાએ સલ્વ કરવા.
-------------------------	-------------------------	--------------------------------	--

નોંધ : નમાઝે એહતિયાત ઊભા ઊભા એક રકાત અને બેસીને પઢવી હોય તો બે રકાત પઢો.

જે પ્રકારના શકનો સુધાર થઈ શકે છે :

નવ પ્રકારની પરિસ્થિતિઓ એવી છે કે જેમાં કોઈને ચાર રકાતમાંથી કઈ રકાત છે તે વિષે શક થઈ શકે છે. આવી પરિસ્થિતિઓમાં પહેલાં તો બે ઘડી વિચારી જોવાનું, જો વિચારીને તેનો શક દૂર થઈ જતો હોય તો પછી તે પ્રમાણે અમલ કરવાનો રહેશે.

પરંતુ જો શક વિચારવાથી પણ દૂર ન થાય તો પછી શકિક્યાતુરસલાતના નિયમો પર અમલ કરવાનો રહેશે. નીચે તે બધા શકમાંથી કેટલાક ઉદાહરણરૂપે આપવામાં આવ્યા છે :

સમસ્યા 1 : ઝૈનબ ઈશાની નમાઝ પઢી રહી હતી. બે સજ્દા કરી લીધા પછી તેને શક થયો કે તેણે ત્રણ રકાત પઢી છે કે ચાર રકાત ? હવે તે શું કરશે ?

ઉકેલ : તેણે માની લેવું જોઈએ કે આ ચોથી ચાર રકાત છે અને નમાઝ પૂરી કરી લેવી જોઈએ. નમાઝ પૂરી કર્યા પછી એહતિયાતે વાજિબ છે કે તે એક રકાત નમાઝે એહતિયાત ઊભા ઊભા પઢે.

શા માટે : કારણ કે તેણે ચાર રકાત માની લીધી છે અને શક્ય છે કે તેણે ખરેખર ફક્ત ત્રણ રકાત પઢી હોય. આ તફાવત ($4-3=1$) તેણે નમાઝે એહતિયાતમાં પૂરો કરવાનો રહેશે.

સમસ્યા 2 : હૈદર પોતાની ઝોહરની નમાઝ પઢી રહ્યો હતો. તેને બીજી રકાતના બીજા સજ્દા પછી શક થયો કે તેણે બે રકાત પઢી છે કે ચાર ? હવે તે શું કરશે ?

ઉકેલ : તેણે ચોથી રકાત માની લેવી જોઈએ અને નમાઝ પૂરી કરી નાખવી જોઈએ, પછી તેણે પાછા ઊભા થઈને બે રકાત નમાઝે એહતિયાત પઢવી જોઈએ.

શા માટે : કારણ કે તેણે માની લીધું છે કે તેણે ચાર રકાત પઢી લીધી છે, પરંતુ હકીકતમાં તેણે ફક્ત બે રકાત જ પઢી હોઈ શકે. આ તફાવત ($4-2=2$) તેણે નમાઝે એહતિયાત વડે પૂરો કરવાનો રહેશે.

સમસ્યા 3 : રઝીયા અસ્રની નમાઝ પઢી રહી હતી. બીજી રકાતના બીજા સજ્દા પછી તેને શક થયો કે તેણે બે રકાત પઢી છે, ત્રણ રકાત પઢી છે કે પછી ચાર રકાત પઢી છે ? તેણે શું કરવું જોઈએ ?

ઉકેલ : તેણે માની લેવું જોઈએ કે તેણે ચાર રકાત પઢી લીધી છે. નમાઝ પૂરી કરી લીધા પછી તેણે બે રકાત ઊભા ઊભા નમાઝે એહતિયાત પઢવી પડશે અને બે રકાત બેઠાં બેઠાં પઢવી પડશે.

શા માટે : કારણ કે તેણે માની લેવું જોઈએ કે આ તેની ચોથી રકાત છે, પરંતુ હકીકતમાં તેણે ફક્ત બે જ રકાત પણ પઢી હોઈ શકે. તેનો તફાવત ($4-2=2$) તેણે ઊભા ઊભા બે રકાત નમાઝે એહતિયાત વડે પૂરો કરવો પડશે, સાથે સાથે હકીકતમાં તેણે ત્રણ રકાત પણ પઢી હોઈ શકે. તે તફાવત ($4-3=1$) પણ તેણે બે રકાત નમાઝ બેઠાં બેઠાં (એટલે કે એક રકાત ઊભા ઊભા જેટલી) નમાઝે એહતિયાત વડે પૂરો કરવો પડશે, માટે તે પહેલા તફાવતની નમાઝે એહતિયાત પૂરી કરી લીધા પછી બીજા તફાવતની નમાઝે એહતિયાત પૂરી કરશે.

સમસ્યા 4 : શબ્બીર ઈશાની નમાઝ પઢી રહ્યો હતો. તેને બે સજ્દા પછી શક થયો કે તેણે બે રકાત પઢી છે કે ત્રણ રકાત પઢી છે ? હવે તે શું કરશે ?

ઉકેલ : તેણે ત્રીજી રકાત માની લેવી જોઈએ, પછી ચોથી રકાત પઢી લેવી જોઈએ. નમાઝ પૂરી કરી લીધા પછી એહતિયાતે વાજિબ છે કે તેણે એક રકાત નમાઝે એહતિયાત ઊભા ઊભા પઢવી જોઈએ.

શા માટે : કારણ કે તેણે માની લીધું છે કે તેણે શક થવાના સમયે ત્રણ રકાત પઢી લીધી હતી, પરંતુ તેણે હકીકતમાં તે સમયે ફક્ત બે જ રકાત પઢી હોઈ શકે. આ તફાવત (૩-૨=૧) તેણે એક રકાત ઊભા ઊભા નમાઝે એહતિયાત પઢીને પૂરો કરવો પડશે.

સમસ્યા 5 : અમીરાને ઝોહરની નમાઝમાં બીજા સજ્દા પછી શક થયો કે તેણે ચાર રકાત પઢી કે પછી ભૂલથી પાંચ રકાત પઢી નાખી ? હવે તે શું કરશે ?

ઉકેલ : તેને ચોથી રકાત માની લે અને નમાઝ પૂરી કરી દે, પછી બે સજ્દાએ સલ્વ કરે.

સમસ્યા 6 : મલીહા અસ્રની નમાઝ પઢી રહી હતી. તેને રુકૂઅ પહેલાંના ક્યામમાં શક થયો કે તેણે ચાર રકાત પઢી છે કે ભૂલથી પાંચ રકાત પઢી નાખી છે ? હવે તે શું કરશે ?

ઉકેલ : તેણે માની લેવું જોઈએ કે આ તેની ચોથી રકાત છે અને તરતને તરત બેસી જવું જોઈએ અને (તશલુદ્દ અને સલામ પઢીને) નમાઝ પૂરી કરવી લેવી જોઈએ, પછી તેણે એક રકાત ઊભા

ઊભા અથવા બે રકાત બેઠાં બેઠાં નમાઝે એહતિયાત પઢવી જોઈએ અને એહતિયાતે મુસ્તહબ છે કે બે સજ્દાએ સલ્વ કરે.

સમસ્યા 7 : હૈદર ઈશાની નમાઝ પઢી રહ્યો હતો. રુકૂઅ પહેલાંના ક્યામમાં તેને શક થયો કે આ તેની ત્રીજી રકાત છે કે પાંચમી ? હવે તે શું કરશે ?

ઉકેલ : તેણે માની લેવું જોઈએ કે આ તેની ચોથી રકાત છે અને તરતને તરત બેસી જવું જોઈએ અને નમાઝ પૂરી કરી દેવી જોઈએ, પછી તે બે રકાત ઊભા ઊભા નમાઝે એહતિયાત પઢશે અને એહતિયાતે મુસ્તહબ છે કે બે સજ્દાએ સલ્વ કરશે.

સમસ્યા 8 : સુરૈયા ઝોહરની નમાઝ પઢી રહી હતી. તેને રુકૂઅ પહેલાંના ક્યામમાં શક થયો કે આ તેની ત્રીજી રકાત છે, ચોથી છે કે પાંચમી ? હવે તે શું કરશે ?

ઉકેલ : તેણે માની લેવું જોઈએ કે આ તેની ચોથી રકાત છે અને તરતને તરત બેસી જવું જોઈએ અને નમાઝ પૂરી કરી દેવી જોઈએ, પછી તે બે રકાત ઊભા ઊભા નમાઝે એહતિયાત પઢશે અને બે રકાત બેઠાં બેઠાં પઢશે અને એહતિયાતે મુસ્તહબ છે કે તે બે સજ્દાએ સલ્વ પણ કરશે.

સમસ્યા 9 : મુજતબા અસ્રની નમાઝ પઢી રહ્યો હતો. રુકૂઅ પહેલાંના કયામમાં તેને શક થયો કે આ તેની પાંચમી રકાત છે કે છઠ્ઠી ? હવે તે શું કરશે ?

ઉકેલ : તેણે માની લેવું જોઈએ કે આ તેની ચોથી રકાત છે. તરતને તરત બેસીને નમાઝ પૂરી કરી લેવી જોઈએ, પછી બે સજ્દાએ સલ્વ કરવા જોઈએ અને એહતિયાતે મુસ્તહબ છે કે બીજા બે સજ્દાએ સલ્વ કરે.

સબક 18 : નમાઝે એહતિયાત

નમાઝ પૂરી કરી લીધા પછી કિબ્લાથી મોઢું ફેરવી લીધા વગર અથવા તો નમાઝને બાતિલ કરી દે તેવી ક્રિયા કર્યા વગર જે પ્રકારની નમાઝે એહતિયાતે પઢવી હોય તે પ્રમાણે બેઠા રહો અથવા ઊભા થઈ જાઓ.

નમાઝે એહતિયાતની પધ્ધતિ :

નિયત : હું એક રકાત નમાઝે એહતિયાત પઢું છું વાજિબ કુર્બતન ઈલલાહ

કયામ : તકબીરતુલ એહરામ

اللَّهُ أَكْبَرُ

કિરઅત : સૂરએ ફાતેહા

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ۝

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝ صِرَاطَ

الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ۝ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝

اللَّهُ أَكْبَرُ

રુકૂઅમાં :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું. (દુરુદ શરીફ પઢવું હોય તો પઢી શકાય).

રુકૂઅ પછીનો કયામ :

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ

اللَّهُ أَكْبَرُ

સજ્દા :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું. (દુરુદ શરીફ પઢવું હોય તો પઢી શકાય).

કબીલ :

اللَّهُ أَكْبَرُ

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَأَتُوبُ إِلَيْهِ

اللَّهُ أَكْبَرُ

સજ્દા :

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ ત્રણ વખત પઢવું. (દુરદ શરીફ પઢવું હોય તો પઢી શકાય).

કવિદ :

اللَّهُ أَكْبَرُ

તશાહુદ :

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ
إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

સલામ :

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،
السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ،
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

અંતમાં :

اَللّٰهُ اَكْبَرُ ત્રણ વખત પઢવું

નોંધ : જો તમે બે સ્કાત નમાઝે એહતિયાત પઢવાના હોય તો બીજા સજ્દા પછી બીજી સ્કાત માટે ઊભા થઈ જાઓ.

સબક 19 : સજ્દાએ સલ્વ

સજ્દાએ સલ્વ નીચે મુજબની શરતો પ્રમાણે વાજિબ થાય છે :

- ભૂલથી વાતચીત કરી લેવાથી.
- ભૂલથી અન્ય જગ્યાએ સલામ પઢી લેવાથી.
- તશલ્લુદ પઢવાનું ભૂલી જવાથી.
- ચાર રકાતની નમાઝમાં જો તમને બીજા સજ્દા પછી શક થાય કે તમે જે રકાત પઢી રહ્યા છો તે ચોથી છે કે પાંચમી અથવા ચોથી છે કે છઠ્ઠી ત્યારે સજ્દાએ સલ્વ વાજિબ થાય છે.
- નમાઝની કોઈ પણ ગેરરુકન વસ્તુને ભૂલથી વધારી કે ઘટાડી દેવાથી.

નોંધ : જો તમે એક સજ્દો અથવા તશલ્લુદ ભૂલી જાઓ, પરંતુ તે પછીની રકાતના પહેલાં પહેલાં યાદ આવી જાય તો તમારે પાછા બેસીને સજ્દો અથવા તશલ્લુદ અદા કરી લેવું જોઈએ, પરંતુ જો તમને નમાઝ પૂરી થઈ ગયા પછી યાદ આવે તો એ ભૂલી ગયેલા સજ્દાની અથવા તશલ્લુદની કઝા અદા કરો અને પછી એહતિયાતે મુસ્તહબ એ છે કે બે સજ્દાએ સલ્વ કરી દો.

સજ્દાએ સલ્વ કરવાની રીત :

નમાઝ પૂરી કર્યા પછી તરત જ આ પ્રમાણે કરવું.

- નિયત કરો : હું તશલુદ અથવા સલામ અથવા સજ્દા અથવા કયામ વગેરેના બદલામાં સજ્દાએ સલ્વ કરું છું વાજિબ કુર્બતન ઈલલ્લાહ.
- પછી સજ્દામાં જઈને એક વાર કહો.

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

- પછી સજ્દામાંથી બેસી જાઓ અને કંઈ પઢો નહીં.
- પછી ફરીથી સજ્દામાં જાઓ અને આ મુજબ પઢો.

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

- પછી ફરીથી સજ્દામાંથી બેઠા થાઓ.
- પછી તશલુદ અને સલામ પઢો.

પરંતુ જો નમાઝ પછી, સજ્દા અથવા તશલુદની કઝા પહેલાં કોઈ એવાં કાર્યો કરી દેવામાં આવે કે જેનાથી નમાઝ બાતિલ થઈ જાય તો પછીની કઝા અદા કરી દેવી જોઈએ અને સજ્દાએ સલ્વ કરવો જોઈએ અને એહતિયાતે મુસ્તહબ છે નમાઝનો ઈયાદા કરે.

જો તમે નમાઝમાં તશલુદ અથવા તો એક સજ્દો ભૂલી ગયા હો તો વાજિબ છે કે નમાઝ પછી તરત તેની કઝા અદા કરે અને પછી સજ્દો સલ્વ કરે.

નમાઝે એહતિયાતમાં

- બીજો સૂરો અથવા દુઆએ કુનૂત હોતા નથી.
- મનમાં પઢવાની હોય છે.
- તેની નિયતના શબ્દો મોઢેથી પઢવાના હોતા નથી.

સબક 20 : નાફેલા

નવાફિલ નમાઝો મુસ્તહબ (સુન્નત) નમાઝો છે અને તેમની ઘણી ફઝીલત છે.

નવાફીલ નમાઝોની કુલ ૩૪ રકાત હોય છે, તે આ પ્રમાણે છે :

- ફજની નમાઝ પહેલાં ઊભા ઊભા બે રકાત.
- ઝોહરની નમાઝ પહેલાં ઊભા ઊભા આઠ રકાત.
- અસ્રની નમાઝ પહેલાં ઊભા ઊભા આઠ રકાત.
- મગરિબની નમાઝ પછી ઊભા ઊભા ચાર રકાત.
- ઈશાની નમાઝ પછી એક રકાત (બેઠાં બેઠાં બે રકાત).
- તહજજુદની નમાઝ ઊભા ઊભા અગિયાર રકાત.

નોંધ : બે કરતાં વધારે રકાતની નમાઝ હોય તો બબ્બે રકાતની નિયતથી ફજની નમાઝની જેમ પઢો.

તહજજુદની નમાઝ :

મુસ્તહબ નમાઝોમાં સૌથી મહત્વની અને સૌથી ફઝીલતવાળી નમાઝ ‘તહજજુદ’ની નમાઝ છે.

તેનું બીજું નામ ‘નમાઝે શબ’ પણ છે.

નમાઝે તહજજુદની ફઝીલત :

- ક્યામતના દિવસે અલ્લાહની મગ્ફેરત અપાવશે.
- ઈમાનનું મૂળ છે.
- કબરના સવાલ જવાબમાં મદદ કરશે.
- શયતાનો દૂર રહે છે.
- શરીર તંદુરસ્ત રહે છે.
- દુઆઓ અને નેકીઓ કબૂલ થાય છે.
- ઈલ્મનું મૂળ છે.
- જન્તની યાવી છે.
- મલકુલ મોત પાસે શફાઅત કરે છે.
- કબરમાં આરામ પહોંચાડે છે.
- ફરિશ્તાઓની મિત્ર છે.
- દોઝખની આગની સામે દીવાલ છે.
- દુશ્મનો સામે રક્ષણ આપે છે.

- અલ્લાહ રાજી થાય છે.
- પુલે સિરાત પાર કરાવે છે.
- રોજીમાં બરકત આપે છે.

તહજજુદની નમાઝનો સમય :

મધ્યરાત્રીથી સુબહે સાદિક સુધી કોઈ પણ સમયે.

ફઝીલતનો સમય :

સુબહે સાદિક પહેલાંના રાત્રીના છેલ્લા કલાકોમાં કે જેથી નમાઝે તહજજુદની નમાઝ પછી ફઝની નમાઝ પઢી શકાય.

તહજજુદની નમાઝ પઢવાની પધ્ધતિ :

- તહજજુદની નમાઝ અગિયાર રકાતની હોય છે.
- જેમાં બબ્બે રકાતની નિયતથી પાંચ નમાઝો અને એક રકાતની નિયતથી એક નમાઝ પઢવાની હોય છે.
- પહેલી બે રકાતોમાં - પહેલી રકાતમાં સૂરએ હમ્દ પછી સૂરએ તોહીદ પઢવો અને બીજી રકાતમાં સૂરએ હમ્દ પછી સૂરએ કાફેરૂન પઢવો મુસ્તહબ છે.

- બીજી બે રકાતો ફજની નમાઝની જેમ પઢવી.
- ત્રીજી બે રકાતો ફજની નમાઝની જેમ પઢવી.
- ચોથી બે રકાતો ફજની નમાઝની જેમ પઢવી.
- પાંચમી બે રકાતો નમાઝે શફાની નિયતથી પઢવી, જેમાં પહેલી રકાતમાં સૂરએ હમ્દ પછી સૂરએ ફલક પઢવો અને બીજી રકાતમાં સૂરએ હમ્દ પછી સૂરએ નાસ પઢવો.
- છેલ્લી એક રકાત અગિયારમી નમાઝે વિતરની નિયતથી પઢવી, જેમાં સૂરએ હમ્દ પછી સૂરએ તોહીદ ત્રણ વાર, સૂરએ ફલક ત્રણ વાર અને સૂરએ નાસ એક વાર પઢવી.

પછી દુઆએ કુનૂત માટે હાથ બુલંદ કરવા અને સિત્તેર વખત

پڙهڻ. **اَسْتَغْفِرُ اللهَ رَبِّيْ وَ اَتُوْبُ اِلَيْهِ**

તે પછી ૪૦ મોમિનો તેઓ જીવતા હોય કે વફાત પામી ચૂક્યા હોય તેમનાં નામ આવી

રીતે લેવાં. (નામ)..... **اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ ل**

- જો તમને ૪૦ મોમિનોના નામ યાદ ન હોય તો ફક્ત આટલું કહી દો,

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

- તે પછી ૩૦૦ વખત **اَلْعَفُو**
- અંતમાં પઢો સાત વખત **هَذَا مَقَامُ اَعُوذُكَ مِنَ النَّارِ**
- પછી રુકૂઆ, સજ્જદા અને સલામ અદા કરીને નમાઝ પૂરી કરો.

નોંધ : નમાઝે તલજજજુદ પૂરી કરતાં કરતાં ફજની નમાઝનો સમય થઈ ચૂક્યો હોય તો સુબહની નવાફિલની નિયત કરીને બે રકાત સુન્નત નમાઝ પઢી લો અને જો સમય ન થયો હોય તો સુબહની નમાઝનો સમય ન થઈ જાય ત્યાં સુધી કોઈ પણ દુઆ પઢો.

સબક 21 : નઝ, અહદ અને કસમ

નઝ એટલે કે પ્રતિજ્ઞા :

તેના કારણે જે પણ મુસ્તહબ વસ્તુ કરવાની આપણે પ્રતિજ્ઞા લીધી હોય અથવા તો મકરૂહ વસ્તુથી દૂર રહેવાની આપણે પ્રતિજ્ઞા લીધી હોય અને તે કુર્બતન ઈલલાહની નિયતથી લીધી હોય તો તેને પૂરી કરવી વાજિબ થઈ જાય છે.

તેનો કફ્ફારો આ પ્રમાણે છે :

- દસ ફકીરોને જમાડવા (કોઈ પણ ગરીબ) અથવા
- દસ ફકીરોને પહેરવા કપડાં આપવાં અથવા
- એક ગુલામને આઝાદ કરવો અથવા
- સળંગ ત્રણ દિવસ રોઝા રાખવા.

અહદ એટલે કે કરાર :

અહદના કારણે તમે અલ્લાહને વાયદો કરો છો કે જ્યારે તમારી જાઈઝ ઈચ્છા પૂરી થઈ જશે તો તમે કોઈ પણ નેકી કરશો.

તેનો કફ્ફારો આ પ્રમાણે છે :

- ૬૦ ફ્કીરોને જમાડવા અથવા
- સળંગ બે મહિના રોઝા રાખવા અથવા
- એક ગુલામ આઝાદ કરવો.

કસમ એટલે કે સોગંદ :

કસમ નજ જેવી જ હોય છે, પરંતુ તેની પ્રતિજ્ઞા લેતી વખતે અલ્લાહના કોઈ પણ નામ, દા.ત., અલ્લાહ, ખાલિક, રાઝિક, રહમાન, રહીમ, વગેરેની કસમ ખાવામાં આવે છે.

તેનો કફ્ફારો આ પ્રમાણે છે :

- દસ ફ્કીરોને જમાડવા (કોઈ પણ ગરીબ) અથવા
- દસ ફ્કીરોને પહેરવા કપડાં આપવાં અથવા
- એક ગુલામને આઝાદ કરવો અથવા
- સળંગ ત્રણ દિવસ રોઝા રાખવા.

સબક 22 : સલાતુલ જમાઅહનો પરિચય

સલાતુલ જમાઅહ (નમાઝે જમાઅત) એટલે એકઠા થઈને નમાઝ પઢવી. દા.ત., ઓછામાં ઓછા બે લોકો.

નમાઝે જમાઅતના ફાયદા :

જમાઅતમાં નમાઝ પઢવાથી આપણને દુનિયા અને આખેરતના ફાયદા થાય છે. કેટલાક ફાયદા નીચે મુજબ છે :

- આપસમાં મોહબ્બત અને સહકાર આપવાની ભાવનામાં વધારો થાય છે.
- ઈસ્લામની એકતા અને ઈજ્જતમાં વધારો થાય છે.
- શિસ્ત અને મુસલમાનોના ભાઈચારામાં વધારો થાય છે.

અમર્યાદિત સવાબ :

અલ્લાહે નમાઝે જમાઅતનો મોટો સવાબ રાખ્યો છે. રસૂલલ્લાહ (સ.) અને આપણા અઈમ્મા (અ.)એ નમાઝે જમાઅત ઉપર ઘણો ભાર મૂક્યો છે, માટે જ્યારે પણ મોકો મળે આપણે જમાઅતમાં જ નમાઝ પઢવી જોઈએ.

સવાબ :

- બે જણની જમાઅતનો સવાબ ૧૦૦ ગણો.
- ત્રણ જણની જમાઅતનો સવાબ ૫૦૦ ગણો.
- ચાર જણની જમાઅતનો સવાબ ૧૦૦૦ ગણો.
- પાંચ જણની જમાઅતનો સવાબ ૨૫૦૦ ગણો.
- જ્યારે જમાઅતમાં અગિયાર માણસ જોડાઈ જાય તો ફક્ત અલ્લાહ જ જાણે છે કે આપણને કેટલો સવાબ મળવાનો છે.

સબક 23 : સલાતુલ જમાઅલ

નમાઝે જમાઅતનું મહત્વ :

નમાઝે જમાઅતનું મહત્વ નીચેના મસઅલાઓથી સમજી શકાય છે :

- નમાઝે જમાઅતનો સવાબ એકલા નમાઝ પઢવા કરતાં ૨૫ ગણો વધારે છે.
- નમાઝે જમાઅતમાંથી કારણ વગર ગેરહાજર રહેવું જાઈઝ નથી અને નમાઝે જમાઅતને યોગ્ય કારણ વગર છોડી દેવી યોગ્ય નથી.
- જ્યારે નમાઝે જમાઅત પઢાતી હોય તો જોણે એકલા નમાઝ પઢી લીધી હોય તેણે પાછી એની એ જ નમાઝ પઢવી મુસ્તહબ છે.

નમાઝે જમાઅતની શરતો :

નીચે મુજબ નમાઝે જમાઅતની કેટલીક માહિતી આપેલી છે. વધુ માહિતી માટે ફિક્કલની કિતાબ જુઓ.

અહવત છે કે મુસ્તહબ નમાઝોની જમાઅત કોઈ પણ સંજોગોમાં કરવામાં ન આવે સિવાય કે,

- નમાઝે ઈસ્તસ્કા (વરસાદ માટેની નમાઝ).

- એ નમાઝો કે જે માઅસૂમ ઈમામ (અ.)ની હાજરીમાં વાજિબ હતી, પરંતુ ગૈબતના સમયમાં મુસ્તહબ થઈ ચૂકી છે, જેવી કે ઈદૈનની નમાઝ.

નમાઝે જમાઅતનો ઈમામ :

- આદિલ હોવો જોઈએ,
- બાલિગ હોવો જોઈએ,
- હલાલી હોવો જોઈએ,
- સમજદાર હોવો જોઈએ અને
- તેને નમાઝ પઢતાં આવડવી જોઈએ.

નમાઝે જમાઅતમાં મુસ્તહબ કાર્યો :

- આલિમ અને પરહેઝગાર લોકો પહેલી સફમાં ઊભા હોવા જોઈએ.
- સફો વ્યવસ્થિત બંધાયેલી હોવી જોઈએ અને એક સફમાં ઊભા રહેવા લોકો વચ્ચે જગ્યા ન હોવી જોઈએ. બધા ખભેથી ખભો મિલાવીને ઊભા રહેવા જોઈએ.

સબક 24 : સલાતુલ જમાઅહમાં કેવી રીતે જોડાવું

પરિસ્થિતિ	નમાઝે જમાઅતમાં કેવી રીતે જોડાવું.				
	કયામ	રુકૂઅ	સજ્દા	તશલ્લુદ	સલામ
ઈમામ પહેલી રકાતમાં હોય તો ક્યારે જોડાવું સારું?	અહીં જોડાવું.	અહીં જોડાવું.			
ઈમામ બીજી રકાતમાં હોય તો ક્યારે જોડાવું સારું?	અહીં જોડાવું.	અહીં જોડાવું.			
ઈમામ ત્રીજી અથવા ચોથી રકાતમાં હોય તો ક્યારે જોડાવું સારું?		અહીં જોડાવું.			
ઈમામ ત્રીજી	નમાઝમાં જોડાઈને સૂરે હમ્દ પઢવાનું શરૂ કરી દો, પરંતુ ઈમામ રુકૂઅમાંથી				

અથવા ચોથી સ્કાતના ક્યામમાં હોય તો ક્યારે જોડાવું સારું?	પાછો ઊભો થાય ત્યાં સુધી તમે સૂરએ હમ્દ પઢવાનું પૂરું ન કરી શકો તો જમાઅતની નિયત બદલીને ફૂરાદાની નિયતથી નમાઝ ચાલુ રાખો.				
જો તમને ખબર ન હોય કે કઈ સ્કાત ચાલે છે તો ક્યારે જોડાવું સારું ?		અહીં જોડાવું.			
તમે મસ્જિદમાં દાખલ થયા અને છેલ્લો સજ્દો અદા થઈ રહ્યો છે. તમે નિયત અને તકબીરતુલ			અહીં જોડાવું.	તશહહુદ અને સલામ વખતે ઢીંચણ ઊંચા રાખી અને હથેળી જમીન પર અડાડીને બેસી રહો અને જેવા જ ઈમામ સલામ પઢી લે કે પહેલી સ્કાત માટે ઊભા થઈ	

એહરામ કહીને ક્યાં જોડાશો ?				જાઓ.
વધારાની માહિતી :	જમીનથી ઢીંચણ ઊંચા રાખીને અને હથેળીઓ જમીન પર અડાડવાની ક્રિયા બે, ત્રણ કે ચાર સ્કાતની નમાઝમાં જ્યારે પાણ તશલ્હુદ અને સલામ પઢાતી હોય અને તમે છોલ્લા સજ્દામાં જોડાઓ ત્યારે કરવાની.			

સબક 25 : નમાઝે જુમ્આ

નમાઝે જુમ્આ એટલે કે આખા વર્ષ દરમિયાન જુમ્આના દિવસે ઝોહરના સમયે થતી નમાઝે જમાઅત.

ફાયદા :

જુમ્આની નમાઝ જમાઅતની સાથે થાય છે, માટે નમાઝે જમાઅતના બધા જ ફાયદા તેમાં પણ રહેલા છે.

મહત્વ :

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૨૮, સૂરએ જુમ્આ, સૂરા-૬૨, આયત-૮

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ
اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ۚ ذِكُّكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

(અય ઈમાન લાવનારાઓ ! જ્યારે જુમ્આના દિવસે નમાઝ માટે નિદા આપવામાં આવે તો

ઝડપથી અલ્લાહના ઝિક તરફ આગળ વધો અને વેપાર છોડી દો, આ તમારા માટે સારું છે જો

(તમે જાણતા હો તો.)

જુમ્આની નમાઝના સંબંધમાં વાજિબે ઐની અને વાજિબે તખયીરી :

ઈમામ	શર્ત	અર્થ	ઝોહર	જુમ્આ	અસ્ર
હાજર	વાજિબે ઐની	ફરજ	પઢવાની નથી	પઢવાની છે.	પઢવાની છે.
ગૈબતમાં	વાજિબે તખયીરી	બેમાંથી કોઈ એક વાજિબ ઈબાદત કરી શકો.	આ બન્નેમાંથી કોઈ એક નમાઝ પઢી શકો, પરંતુ બન્નેને છોડી ન શકો.	પઢવાની છે.	

નમાઝે જુમ્આની શરતો :

- ત્રણ માઈલ એટલે કે ૪.૮ કિલોમીટરના ઘેરાવામાં ફક્ત એક જુમ્આની નમાઝ થઈ શકે છે.
- ઈમામે નમાઝ પહેલાં બે ખુત્બા આપવા જોઈએ.
- પહેલો ખુત્બો કુરઆને મજીદની આયતોના વિષય ઉપર જ હોવો જોઈએ.
- ખુત્બાને સાંભળનારા ઓછામાં ઓછા ચાર અને બહેતર છે કે છ માણસો હોય.
- જમાઅતમાં ઈમામની સાથે ઓછામાં ઓછા પાંચ માણસો અને બહેતર છે કે સાત માણસો હોવા જોઈએ.
- જુમ્આની નમાઝ જમાઅતમાં પઢવી જોઈએ.
- બીજો ખુત્બો હાલની બાબતો ઉપર હોવો જોઈએ.

સબક 26 : નમાઝે જુમ્આની પધ્ધતિ

નમાઝે જુમ્આની પધ્ધતિ નીચે મુજબ છે :

- નિયત
- પહેલી રકાતની કિરઅત કરવી, તેમાં સૂરએ હમ્દ પછી સૂરએ જુમ્આ પઢે.
- નમાઝે જુમ્આનો ખાસ કુનૂત.

اَللّٰهُمَّ اِنَّ عِبَادَكَ الصّٰحِحِيْنَ قَامُوْا بِكِتَابِكَ وَ سُنَّةِ نَبِيِّكَ
فَاَجْزِهِمْ عَنَّا خَيْرَ الْجَزَاءِ

- રુકૂઅ
- બન્ને સજ્દા
- બીજી રકાતની કિરઅત કરવી, તેમાં સૂરએ હમ્દ પછી સૂરએ મુનાફ્ફૂન પઢે.
- રુકૂઅ
- દરરોજનો કુનૂત
- બન્ને સજ્દા
- તશાહહુદ અને સલામ

સબક 27 : આજકાલના મસઅલાઓ

સવાલ 1 : જો કોઈ કૂતરો મારા શરીર અથવા કપડાંને જીભ અડાડે તો મારે તેને કેવી રીતે પાક કરવાં ?

જવાબ : એક વાર ધોઈ નાખવું કાફી છે, પરંતુ જો પાણી ઓછું હોય તો નિયોવીને બધું પાણી કાઢી લો.

સવાલ 2 : શું કૂતરાને પાળવું જાઈએ છે ? જો ના તો શા માટે ?

જવાબ : ચોકી માટે કૂતરાને પાળવું જાઈએ છે, પરંતુ કૂતરો નજિસ છે.

સવાલ 3 : એવાં પરફ્યુમ કે જેની અંદર આલ્કોહોલ હોય તો શું તે નજિસ છે ? અને શું તેનો ઉપયોગ કરવો જાઈએ છે ?

જવાબ : આલ્કોહોલવાળા પરફ્યુમ નજિસ નથી અને તેમનો ઉપયોગ કરવો જાઈએ છે.

સવાલ 4 : કેટલાક માઉથવોશમાં અને ટૂથપેસ્ટ જેવા અન્ય ઉત્પાદનોમાં આલ્કોહોલ હોય તો શું તેમનો ઉપયોગ જાઈએ છે ?

જવાબ : એ બધી વસ્તુઓ નજિસ નથી.

સવાલ 5 : ગેરમુસ્લિમોની કેટલીક રેસ્ટોરન્ટ (હોટલો)માં હલાલ વાનગીઓ પીરસવામાં આવે છે, પરંતુ સાથે સાથે શરાબ પણ વેચવામાં આવે છે. આવી જ રીતે કેટલીક મુસલમાનોની રેસ્ટોરન્ટ (હોટલો)માં પણ થાય છે, જો અમારા ટેબલ પર શરાબ ન રાખવામાં આવે તો શું ત્યાં જમવું જાઈએ ?

જવાબ : જો તમારા ટેબલ પર શરાબ ન રાખવામાં આવે તો તમે તે હોટલમાં હલાલ વાનગીઓ જમી શકો છો, પરંતુ જો એવી હોટલમાં જવાથી મુસલમાનોની બદનામી થતી હોય તો ત્યાં જવું જાઈએ નથી.

સવાલ 6 : પશ્ચિમી દેશોમાં સાર્વજનિક લોન્ડ્રી હોય છે, જેમાં મુસલમાનો અને ગેરમુસલમાનો કપડાં ધોતા હોય છે. એવી લોન્ડ્રીમાં ધોયેલાં કપડાં પહેરીને નમાઝ પઢી શકાય ? કારણ કે આપણને ખબર નથી કે ત્યાંનાં વોશિંગ મશીન કુર પાણીની સાથે જોડાયેલાં છે કે નહીં. શું એવા મશીનો કપડાંને પાક કરી શકે છે ?

જવાબ : જો તેવી લોન્ડ્રીઓમાં કપડાં ધોતાં પહેલાં કપડાં ઉપર કોઈ નજાસત લાગેલી ન હોય અને તમને કોઈ જાણકારી ના હોય કે ત્યાં કપડાં ધોવાથી કપડાં નજિસ થઈ જશે તો ત્યાં કપડાં ધોવાં જાઈએ છે.

સવાલ 7 : યુરોપમાં રહેતા લોકો જુદા જુદા દેશોના અને જુદા જુદા મઝહબોને માનનારા હોય છે અને આપણે ભીની વસ્તુઓ ખરીદીએ છીએ. દુકાનદાર પોતાના ભીના હાથ વડે તે વસ્તુઓને અડે છે. આપણને ખબર નથી કે દુકાનદાર કયા મઝહબને માનનારો છે, તો શું આપણે ખરીદેલી ખાવાની વસ્તુઓને પાક માની શકીએ ?

જવાબ : જ્યાં સુધી તમને ખાત્રી ન હોય કે દુકાનદારના હાથ નજિસ હતા ત્યાં સુધી તમે ખાવાની વસ્તુને પાક માની લો.

સવાલ 8 : યુરોપના દેશોમાં બનેલી ચામડાની વસ્તુઓને કેવી માનવી ? જો આપણને ખબર ન હોય કે ચામડું ક્યાંથી આવ્યું છે ? એમ કહેવાય છે કે યુરોપના દેશો મુસ્લિમ દેશો પાસેથી સસ્તું ચામડું આયાત કરીને તેનાથી બધી વસ્તુઓ બનાવે છે. શું આપણે એ ચામડાને પાક માની શકીએ ? શું આપણે તે પહેરીને નમાઝ પઢી શકીએ ? શું આ વાતને માન્ય રાખી શકાય કે એ ચામડું મુસ્લિમ દેશોમાંથી જ આયાત કરવામાં આવ્યું હશે ?

જવાબ : જો એ વાતની શક્યતા હોય કે ચામડું જબીહાનું છે (જબીહા એટલે ઈસ્લામી તરીકા પ્રમાણે ઝિબ્હ કરવામાં આવેલું જનવર), તેની સંભાવના એટલી ઓછી છે કે લોકો તેને ન માનતા હોય. દા.ત., તેની સંભાવના બે ટકા હોય તો પછી ચામડાને નજિસ માનવું અને તે પહેરીને નમાઝ ન પઢી શકાય, પરંતુ જો તેની સંભાવના એટલી ઓછી ન હોય તો ચામડાને પાક માની શકાય અને તેને પહેરીને નમાઝ પઢી શકાય.

સવાલ 9 : હાલના જમાનામાં સામાન્ય રીતે વગાડવામાં આવતાં મ્યુઝિકને મુબાલ માનવું કે હરામ ?

જવાબ : આવું મ્યુઝિક બે પ્રકારનું હોય છે. એક એવું હોય છે કે જે મનોરંજનની જગ્યાએ વગાડવામાં આવે છે, તેને સાંભળવું હરામ છે. બીજા પ્રકારનું મ્યુઝિક તે સિવાયના હેતુથી વગાડવામાં આવે છે, માટે તે હરામ નથી.

સવાલ 10 : ઘણાં એવા પ્રકારનાં મ્યુઝિક હોય છે કે જે કુરઆને મજીદની તિલાવત અથવા અઝાન પહેલાં પ્રસારણ દરમિયાન વગાડવામાં આવે છે અથવા તો મઝલબી પ્રોગ્રામ પહેલાં કે તેમની વચ્ચે વગાડવામાં આવે છે. શું તેને સાંભળવું મુબાલ છે ? અને એવાં મ્યુઝિક પણ સાંભળવા મુબાલ છે કે જે સમાચાર પહેલાં અથવા તેમની વચ્ચે વગાડવામાં આવતાં હોય ?

જવાબ : એવા ઘણા બધા પ્રકારના મ્યુઝિક બીજા પ્રકારમાં આવે છે, માટે મુબાલ છે.

સવાલ 11 : શાસ્ત્રીય મ્યુઝિક આપણા જ્ઞાનતંત્રોને શાંત પાડે છે અને કેટલીક માનસિક બીમારીઓમાં ડોક્ટર તેને સાંભળવાનું સૂચન કરે છે. શું હું શાસ્ત્રીય સંગીત સાંભળી શકું છું ?

જવાબ : હા, જે સંગીતનો હેતુ મનોરંજનનો ન હોય તેવા સંગીતને સાંભળવું જાઈએ છે.

સવાલ 12 : એ મ્યુઝિક કે જે ટીવી પર પ્રસારિત થનારી ફિલ્મોમાં અને સિરિયલોમાં વગાડવામાં આવે છે, જે ફિલ્મના માહોલના અનુરૂપ ઉત્તેજના પેદા કરે છે. દા.ત., જો દ્રશ્ય બીકનું હોય તો એવું મ્યુઝિક વાગે છે કે દર્શકોને બીક લાગે. શું તેવું મ્યુઝિક સાંભળવું જાઈએ છે ?

જવાબ : હા, તેમાંનાં મોટા ભાગનાં મ્યુઝિક જાઈએ છે.

સવાલ 13 : વાજિંત્રોની લે વેચ જેવી કે વાંસળી, સીડી, કેસેટો વગેરે કે જે મનોરંજન માટે હોય, તેની લે વેચ તો હરામ છે, પરંતુ કેટલાંક વાજિંત્રો બાળકો માટે હોય છે. શું તેની લે વેચ કરી શકાય ?

જવાબ : જો તેવાં વાજિંત્રો હરામ મનોરંજનના વાજિંત્રો ન હોય તો તેમની લે વેચ કરી શકાય.

સવાલ 14 : છોકરીઓ સાથે હાથ મિલાવી શકાય ?

જવાબ : હાથ મોજા જેવા અવરોધ વગર મુસલમાન પુરૂષ માટે સ્ત્રીઓ સાથે હાથ મિલાવવા હરામ છે, પરંતુ જો તે હાથ મિલાવવાનો ઈન્કાર કરી દે તો તેને ખૂબ નુકસાન અથવા મોટી મુશ્કેલી ઊભી થવાની શક્યતા હોય તો હાથ મિલાવી શકાય છે. આવી પરિસ્થિતિમાં જરૂર જેટલા જ હાથ મિલાવવા.

સવાલ 15 : એક શહેરમાં બે મસ્જિદો છે અને બન્નેમાં જુમ્આની નમાઝ થાય છે. જો બન્ને મસ્જિદો નજીક હોય તો શું બન્નેમાં થતી જુમ્આની નમાઝ સહીલ છે ?

જવાબ : જો બન્ને મસ્જિદો વચ્ચે અંતર એક ફરસખ એટલે કે લગભગ સાડા પાંચ કિલોમીટર અથવા વધારે હોય તો બન્નેમાં થતી જુમ્આની નમાઝો સહીલ છે.

સવાલ 16 : શું જુમ્આની નમાઝ ઝોહરની નમાઝના વિકલ્પોમાં છે ? શું જુમ્આની નમાઝ ઝોહરની નમાઝ કરતાં અફઝલ છે ?

જવાબ : જુમ્આની નમાઝ એવી રીતે અદા કરવી કે તેની બધી શરતો શરીઅત મુજબ પૂરી થતી હોય તો તે ઝોહરની નમાઝ અદા કરવા કરતાં અફઝલ છે, જો આવી રીતે મુકલ્લફ (બધી જુમ્આની શરતો પૂરી થઈ હોય તેવી વ્યક્તિ) જુમ્આની નમાઝની અદાયગી કરે તો પછી ઝોહરની નમાઝ પઢવાની જરૂર રહેતી નથી.

સવાલ 17 : શું જુમ્આની નમાઝ વાજિબ છે ?

જવાબ : તે વાજિબે તખયીરી એટલે કે વૈકલ્પિક વાજિબ છે, જો કોઈ માણસ જુમ્આની નમાઝ પઢી લે તો તેને ઝોહરની નમાઝ પઢવાની રહેતી નથી.

સવાલ 18 : પશ્ચિમી દેશોમાં ઘણા બધા ઘરોનું ભોંયતળિયું જાજમથી એવી રીતે ઢંકાયેલું હોય છે કે જાજમ તેના ઉપર ચોંટાડેલી હોય છે, માટે જાજમને ઉખાડી શકાતી નથી. એવી જાજમ પેશાબ કે લોહીના કારણે નજિસ થઈ જાય તો કેવી રીતે પાક કરી શકાય ? જે પાણી વડે તેને પાક કરવામાં આવે તે કલીલ હોવું જોઈએ કે કસીર ?

જવાબ : જો જાજમને ધોઈને તેના ઉપરનું પાણી કાપડ કે વેક્યુમ કલીનર વડે સંપૂર્ણપણે લૂંછી શકાતું હોય તો જાજમને કલીલ પાણીથી પણ પાક કરી શકાય, પરંતુ પાણી લૂંછી ન શકાતું હોય તો કસીર પાણીથી પાક કરવી. દા.ત., નળમાં પાઈપ લગાવીને પાઈપ વડે જાજમ પર પાણી છાંટી દો.

સવાલ 19 : જો લોન્ડ્રી ગેરમુસ્લિમની માલિકીની હોય અને ત્યાં લિક્વિડ ડિટર્જન્ટ એટલે કે પ્રવાહીયુક્ત ડિટર્જન્ટ અથવા સાબુ વડે કપડાં ધોવાતાં હોય અને ત્યાં મુસલમાનો અને ગેરમુસ્લિમો કપડાં ધોતા હોય તો ત્યાં ધોયેલાં કપડાંઓને પાક માની શકાય ?

જવાબ : જો તમને ખબર નથી કે કપડાં નજાસતના સંપર્કમાં આવ્યા છે કે નહીં તો તમે તેમને પાક માની શકો છો.

સવાલ 20 : જો ઈંડાની ઝરદી અથવા સફેદીમાં લોહી દેખાતું હોય તો શું તેવું ઈંડું આપણા માટે નજિસ અને હરામ છે ? તેના માટે કોઈ ઉકેલ છે ?

જવાબ : ઈંડામાં દેખાતું લોહી પાક હોય છે, પરંતુ હરામ હોય છે, માટે લોહીને દૂર કરી દીધા પછી ઈંડું ખાઈ શકાય છે, પરંતુ જો લોહી વધારે હોય અને ઈંડામાં ભળી ચૂક્યું હોય તો ઈંડું હરામ થઈ જાય છે.